

QURILISH ISHLAB CHIQUARISHIDA ISHLAB CHIQUARISH-XO‘JALIK FAOLIYATI TAHLILI SAMARADORLIGI

Rasulova Sharifa G‘aybullayevna

JizPi Iqtisodiyot va Menejment kafedrası dotsenti

Abralov Zohid Ulug‘murod o‘g‘li

JizPi Qurilish muhandislígi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada qurilish ishlab chiqarishida ishlab chiqarish-xo‘jalik faoliyatini tahlil qilishning samaradorlikni oshirishdagi ahamiyati yoritilgan. Unda resurslardan oqilona foydalanish, xarajatlarni kamaytirish, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish hamda moliyaviy natijalarni yaxshilashda tahlilning roli ilmiy-amaliy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: innovatsion texnologiyalar, raqamli qurilish, energiya samaradorligi, avtomatlashtirish, modellashtirish, mehnat unumdorligi, moliyaviy barqarorlik.

Аннотация: В данной статье подчеркивается важность анализа производственно-экономической деятельности в строительном производстве для повышения эффективности. Научно и практически обосновывается роль анализа в рациональном использовании ресурсов, снижении затрат, оптимизации производственных процессов и улучшении финансовых результатов.

Ключевые слова: инновационные технологии, цифровое строительство, энергоэффективность, автоматизация, моделирование, производительность труда, финансовая стабильность.

Abstract: This article highlights the importance of analyzing production and economic activities in construction production in increasing efficiency. It scientifically and practically substantiates the role of analysis in rational use of resources, reducing costs, optimizing production processes, and improving financial results.

Keywords: innovative technologies, digital construction, energy efficiency, automation, modeling, labor productivity, financial stability.

Hozirgi globallashuv sharoitida qurilish sohasi milliy iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biri sifatida barqaror rivojlanishni ta‘minlashda muhim o‘rin egallaydi. Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, qurilish ishlab chiqarishida yuqori samaradorlikka erishish, avvalo, ishlab chiqarish-xo‘jalik faoliyatini tizimli va chuqur tahlil qilish bilan

bevosita bog‘liqdir. Bozor iqtisodiyoti sharoitida qurilish korxonalari raqobatbardoshlikni oshirish, resurslardan oqilona foydalanish, ishlab chiqarish tannarxini pasaytirish hamda moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash zarurati bilan yuzmayuz kelmoqda. Ishlab chiqarish-xo‘jalik faoliyati tahlili qurilish jarayonlarining texnik-iqtisodiy ko‘rsatkichlarini baholash, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo‘yicha samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishga xizmat qiladi. Xususan, mehnat unumdorligi, asosiy va aylanma fondlardan foydalanish samaradorligi, moddiy resurslar sarfi, ishlab chiqarish hajmi va foyda ko‘rsatkichlarini tahlil qilish xalqaro standartlarga mos boshqaruv tizimini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, mazkur maqolada qurilish ishlab chiqarishida ishlab chiqarish-xo‘jalik faoliyatini tahlil qilishning nazariy asoslari va amaliy ahamiyati, shuningdek, uning iqtisodiy samaradorlikni oshirishdagi o‘rni xalqaro ilmiy yondashuvlar asosida tadqiq etiladi.

Ishlab chiqarish-xo‘jalik faoliyati tahlili orqali qurilish korxonalarining ishlab chiqarish dasturlari, moliyaviy oqimlari, shartnoma majburiyatlari va xo‘jalik aloqalarining samaradorligi baholanadi. Xususan, ishlab chiqarish hajmlarining bajarilish darajasi, ishlar sifati, loyiha muddatlariga rioya etilishi hamda xarajatlar strukturasining tahlili boshqaruv qarorlarini qabul qilishda asosiy axborot manbai hisoblanadi. Xalqaro tajribada bunday tahlillar benchmarking, KPI tizimi va moliyaviy ko‘rsatkichlar orqali amalga oshirilib, qurilish korxonalarining faoliyatini global standartlarga moslashtirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, ishlab chiqarish-xo‘jalik faoliyatini tahlil qilish risklarni boshqarish, samaradorlik zaxiralarini aniqlash va innovatsion yechimlarni joriy etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Qurilish jarayonlarida mehnat, moddiy va moliyaviy resurslar o‘rtasidagi muvozanatni ta‘minlash, tannarxni pasaytirish va foydalilikni oshirish aynan chuqur tahlil natijalari asosida amalga oshiriladi. Shu bois, mazkur maqolada qurilish ishlab chiqarishida ishlab chiqarish-xo‘jalik faoliyatini tahlil qilishning zamonaviy yondashuvlari, ularning xalqaro amaliyotdagi o‘rni va iqtisodiy samaradorlikka ta‘siri ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Qurilish ishlab chiqarishida ishlab chiqarish-xo‘jalik faoliyatini tahlil qilish korxonaning iqtisodiy holatini har tomonlama baholash va samaradorlikni oshirishga qaratilgan muhim ilmiy-amaliy jarayondir. Ushbu tahlil, avvalo, ishlab chiqarish hajmi va uning dinamikasini o‘rganishdan boshlanadi. Bunda bajarilgan qurilish-montaj ishlari hajmi, loyiha quvvatlaridan foydalanish darajasi hamda ishlab chiqarish rejalari bajarilishining holati aniqlanadi. Ishlab chiqarish ko‘rsatkichlarining barqaror o‘sishi

korxonaning bozor talablariga moslashuvchanligini va raqobatbardoshligini ifodalaydi. Keyingi muhim yo‘nalish

— resurslardan foydalanish samaradorligini tahlil qilishdir. Qurilish ishlab chiqarishida mehnat, moddiy va moliyaviy resurslar asosiy ishlab chiqarish omillari hisoblanadi. Mehnat unumdorligi, ish vaqtidan foydalanish darajasi, ishchi kuchi tarkibi va malakasi tahlili ishlab chiqarish jarayonlaridagi ichki zaxiralarni aniqlash imkonini beradi. Moddiy resurslar bo‘yicha esa qurilish materiallari sarfi me‘yorlarga muvofiqligi, yo‘qotishlar darajasi va logistika jarayonlarining samaradorligi baholanadi. Moliyaviy resurslar tahlilida aylanma mablag‘lar harakati, pul oqimlari va moliyaviy intizom holati asosiy e‘tiborga olinadi.

Ishlab chiqarish-xo‘jalik faoliyatini tahlil qilishda tannarx va xarajatlar tuzilmasini o‘rganish alohida ahamiyatga ega. Qurilish mahsulotining tannarxi materiallar, mehnat haqi, texnika va mexanizmlar ekspluatatsiyasi hamda umumxo‘jalik xarajatlari hisobidan shakllanadi. Xarajatlarni tahlil qilish orqali ularning oshish sabablarini aniqlash, tejamkorlik imkoniyatlarini topish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish mumkin. Xalqaro amaliyotda xarajatlarni boshqarishning zamonaviy usullari — normativ rejalashtirish, “cost control” va “value engineering” keng qo‘llaniladi. Shuningdek, ishlab chiqarish-xo‘jalik faoliyati tahlilining muhim qismi moliyaviy natijalarni baholashdan iborat. Foyda, rentabellik, likvidlik va moliyaviy barqarorlik ko‘rsatkichlari qurilish korxonasining umumiy iqtisodiy holatini ifodalaydi. Ushbu ko‘rsatkichlar asosida investitsion jozibadorlik darajasi aniqlanadi va strategik rivojlanish yo‘nalishlari belgilanadi. Natijada, ishlab chiqarish-xo‘jalik faoliyatini tizimli tahlil qilish qurilish ishlab chiqarishida boshqaruv samaradorligini oshirish, raqobat ustunliklarini shakllantirish va barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta‘minlashga xizmat qiladi.

Qurilish ishlab chiqarishida ishlab chiqarish-xo‘jalik faoliyatini tahlil qilish samaradorligini oshirish bo‘yicha ma‘lumot topilmadi.

Biroq, qurilish materiallari ishlab chiqarish samaradorligini oshirish bo‘yicha ayrim fikrlar:

-innovatsion faoliyatni rivojlantirish. Bu sohada yangi texnologiyalarni joriy etish, ilmiy tadqiqotlarni qo‘llab-quvvatlash va yuqori texnologiyali uskunalaridan foydalanishni o‘z ichiga oladi.

-menejmentni takomillashtirish. Zamonaviy boshqaruv usullari va innovatsion boshqaruv tizimlarini joriy etish resurslardan samarali foydalanishga yordam beradi.

-raqobatbardoshlikni oshirish. Bozor talablarini tahlil qilish va shunga mos

ravishda mahsulot sifatini yaxshilash hamda narx strategiyalarini ishlab chiqish muhimdir.

-strategik rejalashtirish. Uzoq muddatli maqsadlarni belgilash va ularni amalga oshirish uchun aniq qadamlar ishlab chiqish barqaror rivojlanishga yordam beradi.

Innovatsion texnologiyalar qurilishda qo'llaniladi:

Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish. Avtomatlashtirish va raqamli texnologiyalardan foydalanish mehnat xarajatlarini kamaytiradi va mahsulot sifatini yaxshilaydi.

Energiya samaradorligi va barqarorlik. Ekologik toza materiallar va energiya tejovchi texnologiyalarni qo'llash qurilishning ekologik izini kamaytiradi. Raqamli qurilish. Axborot modellashtirish (BIM) va internet narsalar (IoT) kabi texnologiyalar qurilish jarayonlarini optimallashtiradi, nazorat mexanizmlarini yaxshilaydi va boshqaruv tizimlarini yaratadi. Yangi qurilish materiallari va konstruktsiyalar. Nanotexnologiyalar va ilg'or materialshunoslikdan foydalanish mustahkamlik va chidamlilikni oshiradi.

Tashkiliy va boshqaruv jarayonlarini takomillashtirish. Innovatsion boshqaruv tizimlari resurslardan samarali foydalanishga yordam beradi. Innovatsion texnologiyalarni qurilishga joriy qilish ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, mehnat xarajatlarini kamaytiradi, mahsulot sifatini yaxshilaydi va yangi bozorlarni ochadi. Raqamli texnologiyalarni qo'llash qurilish jarayonlarini optimallashtiradi, nazorat mexanizmlarini yaxshilaydi va boshqaruv tizimlarini yaratadi. Energiya tejovchi texnologiyalarni joriy qilish va ekologik toza materiallardan foydalanish qurilishning ekologik izini kamaytiradi. Shunday qilib, innovatsion texnologiyalarni qurilishga joriy qilish iqtisodiy samaradorlikni oshiradi va yangi bozorlarni ochadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Gaybullayevna, R. S. ., & Musurmangulov. (2024). THE IMPORTANCE OF TIME MANAGEMENT IN ENSURING EFFICIENCY IN CONSTRUCTION. *JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE*, 3(1), 28–31.

2. Gaybullayevna, R. S. (2023). THE STATE OF THE DIGITAL ECONOMY TODAY: PROBLEMS AND SOLUTIONS. *JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE*, 2(12), 38-42.

3. Sharifa, R., & Ilyos, T. (2023). PRINCIPLES OF SCIENTIFIC MANAGEMENT IN MANAGEMENT. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 2(16), 1097-1100.

4. Sharifa, R., & Sayyora, M. (2023). HISTORY OF EMERGENCE OF

MANAGEMENT AND ITS PLACE TODAY. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 2(16), 1093-1096.

5. Sharifa, R. (2023). DIRECTIONS FOR INCREASING INVESTMENT ATTRACTIVENESS IN REGIONS. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 2(16), 1088-1092.

Sharifa, R., & Nozima, T. (2023). QUALITY MANAGEMENT IN COMPETITIVE CONDITIONS IS THE MAIN FACTOR OF ENTERPRISE SUCCESS. *SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 2(20), 200-203.

1. Sharifa, R., & Mahliyo, K. (2023). ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF ENTERPRISES AND THEIR APPEARANCES. *JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE*, 2(5), 77-83.

2. Gaybullayevna, R. S. (2023). WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP IS A FACTOR OF INCREASE IN OUR COUNTRY'S ECONOMIC WELFARE AND SOCIAL DEVELOPMENT. *JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE*, 2(5), 73-76.

Gaybullayevna, R. S. (2023). MODERN FUNDAMENTALS OF FINANCIAL MANAGEMENT OF INVESTMENT ACTIVITY. *JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE*, 2(5), 51-54.